

Teatrul din Constanța

„Scaunul”
de Tudor Popescu

PIESA lui Tudor Popescu **Scaunul**, prezentată în premieră pe țară de către Teatrul din Constanța (asiduu promovator al dramaturgiei originale), mi se pare greu de încadrat într-un gen dramatic precis. Autorul o intitulează „comedie” dar, după celebrul exemplu echovian, am început să devenim suspicioși în fața autoclasificărilor. Pentru că **Scaunul** ridică o serie de probleme grave, fiind orchestrată într-o gamă mai curind tristă; piesa pune-n discuție subiecte majore — adevărul, moartea, eroarea fatală — ce-i drept, agrementate periodic cu replici umoristice, situații comice, ori sesizări spirituale ale anacronismului unor personaje.

Cadrul ales de autor pentru desfășurarea acțiunii, precum și condiția socială a personajelor, mi se par mai puțin prospectate de către dramaturgia noastră contemporană: ne aflăm în Cismigiu, dar nu în parcul viu colorat al copiilor, ori în cel romantic al îndrăgostiților, ci în landul pensionarilor, al oamenilor care trăiesc din amintiri și iubesc sau urăsc în virtutea trecutului lor. O parte dintre ei — Sandu, Avram, Grozu, Mina — nu sînt pensionari doar în accepția socială, ci și esențială, viața (cea morală) renunțând la serviciile lor, iar societatea sancționându-i pentru caracter. Cealaltă însă au țaria și înțelepciunea să înțeleagă că nu și-au încheiat menirea, ci doar una din vârste, roșul lor pe lume nesfîrșindu-se, ci doar precizându-se. Tipologia e diversificată, fiecare erou în parte e bine conturat, iar conflictul piesei — ramificat, complex. **Scaunul** lui Tudor Popescu are a atitudine civică limpede, curajoasă, surprinde prin replici necrutătoare, încercate de combustie justifiară, propunându-ne o dezbateră realmente interesantă și utilă. Singurul reproș care i se poate face lucrării ține, cred, de introducerea în acțiune a unui procuror-anchetator neverosimil din punct de vedere al comportamentului.

În regia lui Constantin Dinischioteu, piesa își păstrează puterea de seducție. Spectacolul are coerență și câteva momente reușite. Nu și strălucire. Reprezentația pare lucrată, de data aceasta, în grabă, cu o superficialitate netipică stilului de lucru al autorului mizanscenei. Disputa se consumă la „foc mic”, într-un decor greoi, de operă.

E adevărat însă că majoritatea interpretelor sînt bine aleși, unii din ei reușind mai mult decît notabil. Mă gîndesc în primul rînd la Emil Birlădeanu (remarcabil autor de miniaturi, cuceritor aici prin umorul sec, bine dozat), Lucian Iancu (ironist de finețe, bun minutor al aluziei verbale), Jean Ionescu (într-un credibil elan intelectual), precum și Romel Stănciugel (alternînd bine luciditatea și inconștiența), Emil Sassu (convingător și energic pozitiv), Ileana Ploscaru (discretă, feminină, echilibrată) și Eugenia Lipan Petre (comentînd prin distanțare, prin hohote nostime, o fostă frumusețe).

Spectacolul constanțean are meritul de a fi introdus în circuitul teatral un text reușit.

Bogdan Ulmu

Teatrul Național

„I. L. Caragiale”

„Însemnările
unui necunoscut”

PIESA **Însemnările unui necunoscut**, dramatizare de Ion Cojar după romanul lui Dostoevski **Satul Stepancikov** și locuitorii săi, are calitățile și defectele unui reportaj: e șocantă, atrăgătoare, informează asupra unor tipuri și fapte interesante, dar e descriptivă, nu schițează nici un pas către cauze. Ascendentul lui Foma Fomici asupra unui cerc nobiliar de provincie funcționează fără acoperire, tutela lui tiranică, paradoxul ei, nu au resorturi plauzibile. Ion Cojar a povestit ceea ce se vede iar nu ceea ce este, cu adevărat, stufoasă încolăcire de fapteuri de la Stepancikov; relațiile în aparență absurde, în realitate firești, dintre Opiskin și Stepancikov rămîn în dramaturgia care se joacă la București, la Teatrul Național, de neînțelese, iraționale. Și ar fi acceptabilă și o

asemenea versiune, cu evenimente și personaje aberante — Serghei Alexandrovici se întreabă dacă nu cumva se află într-o casă de nebuni — dacă spectacolul ar fi optat integral pentru această imagine. Ea e afirmată, însă, doar pe jumătate, și chiar contrazisă în unele momente. Propunînd cadrul, scenograful Dan Jitianu și Daniela Codarcea — sub măsura lor artistică obișnuită — copiază cu minuțiozitate, dar fără strălucire, viața mică nobilimi ruse, adăugînd o tușă cenușie, de lume îmbătrînită, muribundă, întregii atmosfere.

Montarea are cursivitate, soliditate și beneficiază de unele creații apreciable. Ambția centrală a regiei a fost o meticuloasă reconstituire (cu o vagă tentă parodică) a arhicunoscutei tipologiei rusești, a atmosferei de samovar. Există și un început — doar ațit — de critică socială și de moravuri cu expresie caricaturală. Pe de altă parte, există momente în care bătrîna generăleasă — șeful partidei Foma Fomici — schițează accese tandre, saturate libidinos tocmai de pupila și „stăpînul” ei; ceata de femei — cărbunoase păsări necrofage, hămesite și perverse — își consumă — înțelegem din unele scene — frustrările adulmecînd cu palpații demente zdrențele megalomane ale impostorului. Dar, cu toate argumentele comice sau grotesci, adăugate cu destulă generozitate, sugestiile de psihic subteran convulsiv rămîn inexpressive, în stadiul de embrion, și se năruie sub istericale colective.

Lumea cealaltă, care se opune întunecatei mediocrități, o lume stenică, rațională, se exprimă ceva mai atașant; Ileana Tomoroveanu, Lamia Beligan, Adrian Pîntea, Ovidiu Moldovan, Constantin Dinulescu, Costache Diamandi sînt doar constincioși luptători pentru o cauză pierdută: Opiskin va câștiga partida; colonelul, — Matei Alexandru — va cădea, cu o bonomie fără culoare, în capcana înfrînșă de toți ai săi, în plasa elastică, dar incasabilă, a lui Foma. Grigore Gonța a primit dificila partitură a fostului mășcarici ajuns mentor alotputernic la foștii stăpîni. Arătînd un soi de neliniște haotică, înălțîndu-se în paradis și coborîndu-se în mocirlă cu o ușurință extraordinară, acest actor a jucat cu măiestrie. Dar alt rol, din altă piesă.

Spectacolul e destul de bun, există un sistem coerent de semne spectaculare, o geometrie formală relevantă, sintetizînd modalități estetice aparent puțin compatibile. Cu toate acestea, odată căzută cortina, Stepancikov dispăre. Pleci acasă și-l uiti. Din ce cauză, te întreb? Poate pentru că pe alocuri reprezentația e monotonă? Pentru că a vrut să re-copieze din cînd în cînd realitatea „asa cum era ea”? Pentru că accentele ori lipsesc ori cad adesea anapoda? Sau poate pentru că, pur și simplu, scenele nu au strălucire? Răspunsul ar fi: din toate aceste cauze.

Radu Anton Roman

Teatrul din Galați

„Frank al cincilea”
de Dürrenmatt

DESI ancorată în prezentul social și politic (**Frank al cincilea** este o operă despre o bancă particulară) lucrarea are structura unei parabole, a unei alegorii cu adresă nu prea voalată la realitățile financiare văzute în relația lor criminală cu viața socială, cu viciul de „creștere” al elefantiziei morale în societatea capitalului. Afinitatea nu e greu de stabilit (a și fost făcută comparația) cu textul lui Brecht **Opera de trei parale**, ale cărui personaje au găsit un nou teren, dar într-o epocă mai complicată și mai nemiloasă. Nu vom întîlni didacticismul perioadei de început a teatrului brechtian. Lucrarea lui Dürrenmatt e mai amalgamată, mai bogată și mai generoasă în substanța combinatorie a datelor spectaculare. Nu are în vedere o poveste anume — deși în centru se află istoria decăderii și reinvierii unei bănci —, iar concepția ei nu se bazează în exclusivitate pe anecdotică, pe care să o cultive în sens strict moralist. Structura este labilă, de o flexibilitate profitabilă pentru spectacol, cu un caracter compozit implicit, ce, odată dovedit sau impus în scenă, se cere însă respectat și cultivat în consecvența sa derivată, fără să facem un joc de cuvinte, din tocmai inconsecvența de stil și factură narativă a fabulei.

Prin urmare, piesa nu este ușor de montat. Nimic nu este deosebit de ușor cînd dorești să depășești stadiul rutinier. Se poate spune însă că autorii reprezentației de la Teatrul dramatic Galați — unde se joacă **Frank al cincilea**, farsă tragică de Dürrenmatt — au pornit la drum cu buna cunoaștere a posibilităților colectivului actoricesc și cu fireasca ambi-

Citadela sfărîmată de Horia Lovinescu, pe scena Teatrului din Birlad, în regia lui Cristian Nacu, reluare a unei piese românești durabile. Scenografia, Delia Ioanin

ție de a le depăși. Fiecare din cei doi tineri regizori (Adrian Lupu și Magdalena Klein) vine după experiențe artistice prealabile ce explică unirea eforturilor lor și vizibila complicitate.

Spectacolul este greu de definit, ca, în general, teatrul lui Dürrenmatt. Pentru a se rotunji, ca semnificație, farsa tragică ia o traiectorie să-i zicem sinuoasă. Reprezentația începe ca o invocație de un patetism retoric, indicat, deconspirat, ca atare, prin poza actoricească și prin melodia intens macabră. Trece în revistă, într-o manieră grotescă, viețile predecesorilor lui Frank V. Este, credem, partea cea mai bună a spectacolului. Ritmul, mișcarea, intrările grupurilor, varietatea, evidentă pe diverse planuri, omogenitatea (totuși) stilului vodevilesc, în tenta lui parodică, de bufonadă tragică, acordurile muzicale, în contrapunctare erozivă a stării pioase, totul funcționează metronomic și avem promisiunea unui spectacol invidiabil. Din păcate, sau din fericire, apar și fatalele imperfecțiuni. Ele sînt vizibile în încetinirea ritmului, cu implicita tocare a interesului spectatorului, în inegalitățile de interpretare, în amestecul de tonalități actoricești, în ezitățile muzicale ale unor partituri, în tumbelul nu prea reușite, în șarjarea cîtorva actori.

Se transmite în sală plăcerea de a juca a interpretelor. Ioana Citta Baciu „joacă” starea de fidelitate și perfidie a unei căsnicii „consecrate” crimei în rolul soției lui Frank, pe care Dimitrie Bitang ni-l

propune sub grimasa unui prelat cu simțuri rafinate, oricînd gata să schimbe înfățișarea rasată, de ascet asiatic, pe una diabolică, de irresponsabil specialist al omorului cu singe rece. L-am urmărit cu interes pe Dan Andrei Bubulici (Păuli Neuckomm) într-o evoluție de cursă lungă, într-un rol care-l solicită divers (ca proaspăt asociat, în revelația mașinii infernale a crimei, și apoi ca acolit al unui nou stăpîn ce-i prețuiește dexteritatea criminală). Trebuie să spunem însă că actorul e marcat de personaj și că (în partea cîntată și în mișcarea în scenă) sînt încă lucruri de pus la punct. Rolul e dificil, efortul și talentul actorului sînt remarcabile, restul e chestiune de antrenament și de nuanțe. La fel, muzica. Pare indecisă, uneori, și parcă inadecvată timbrului, culorilor vocale a interpretelor. Cînd vorbeam de inegalități, mă gîndeam, de pildă, la interpreta Friedei Fürst (actrița Victoria Suchici Codricel), distribuită într-un rol care o depășește, ca fizionomie și ca solicitare fizică. Scenografia realizată de Victor Cretulescu are nota sumbră cerută de ideea regizorală. Pentru ritmul spectacolului mi s-a părut totuși greoaie, nu neapărat ca strictă funcționalitate, ci ca sugestie, ca semnificație potențială. De asemenea, intrarea finală a progeniturilor familiei Frank — ca o nouă descindere a unui Fortinbras — e gîndită pe o agitație hazardată.

Ioan Lazăr

Radio
Televiziune

Correspondență

■ O scrisoare primită la redacție ne-a reținut din mai multe puncte de vedere atenția. Correspondentul nostru, dr. Lucian Horescu din Ploiești, este entuziasmat — și pe bună dreptate — de o recentă „splendidă montare” t.v.: **Pic-nic pe cîmpul de luptă** de Fernando Arrabal (cu Rodica Tapalagă, Ion Marinescu, Horațiu Mălăele, Florin Zamfirescu, Mihai Mălaimare, Radu Gheorghe, regia artistică Cornel Popa). Domnia sa apreciază textul, soluțiile regizorale, jocul actorilor și speră că „această piesă nu a fost un accident și vom vedea și pe viitor asemenea montări țîndu-se cont că o mare parte a spectatorilor sînt tineri și au o pregătire intelectuală suficientă receptării unui asemenea teatru”. Succesul piesei lui Arrabal rededeșteapă speranțele spectatorului de teatru t.v., exi-

gent, informat, atent la selecția repertorială, la calitatea distribuției, la noutatea și coerența vizivă a celei pe care **Revista literar-artistică** o programează pentru mine seară sub titlul **Creația teatrală — factor de modelare a universului uman** cu participarea lui Valeriu Răpeanu, directorul Editurii Eminescu, Dinu Săraru, directorul Teatrului Mîc, actriței Valeria Seciu și regizorului Horea Popescu. Dar, repetăm, o dezbateră în legătură cu teatrul de televiziune.

■ Tot din scrisoarea correspondentului din Ploiești aflăm că **Pic-nic pe cîmpul de luptă** de Fernando Arrabal a mai fost montată în 1970 de un grup de studenți bucureșteni la Clubul I.P.G.G. și, declară dr. Lucian Horescu, „am fost bucuros să constat că o parte din soluțiile regizorale adoptate la televiziune se ase-